

DR. TOMPA KÁROLY

Mátyás Vilmosra emlékezem

Stilizált székely rovásírást idéző gyászjelentés tudatta 1986. július elején, hogy „Mátyás Vilmos erdőmérnök, tudományos kutató, az erdélyi föld szülötte és száműzött szerelmese, élete 75. évében, 1986. június 2-án rövid szenvedés után visszaadta lelkét teremtetőjének.”

Ugyan Aradon született 1911-ben, de Háromszékről származván mindig székelynek vallotta magát. Szülőhelye is predisztinálta az erdélyi erdőkhöz való kapcsolatát. Diplomáját 1937-ben szerezte, és rövid kárpátaljai szolgálat után a Görgényi-havasokban az Iszticsói Erdőgazdálkodás vezetője lett. Nagyon sok mérnökhallgató praktizált nála, sajátította el mellette az erdőhöz való hűséget, szeretetet, fegyelmet, és tanulta meg az erdészeti építészet, turizmus, a szépítő erdőművelés alapelveit.

A második világháború után több gondnokságon dolgozott, majd a megalkuló Erdészeti Kutató Intézet munkatársa lett Sopronban. Ekkor indította meg az erdészeti szakmunkásképzést is. Az Erdészeti Kutató Intézetben a maggazdálkodás, a magvizsgálat témakörének kialakítójaként, fejlesztőjeként dolgozott. Kutatási eredményei alapján dolgozta ki a korszerű maggazdálkodás irányelveit. A mag- és szaporítóanyag-gazdálkodás volt mindvégig a legkedveltebb tudományos területe. Megszervezte Ráckevén az országos magvizsgálati laboratóriumot és magtárolót, majd visszakerülve Sopronba, ott az ERTI Kísérleti Állomását, melynek több évig vezetője is volt. A legfőbb munkaköre a magtermő állományok kialakítása, felvétele és irányítása lett. Világviszonylatban szinte elsőként szervezte meg a magtermő állományokra egyaránt, a teljes természet, ellenőrzés és szaporítóanyag irányítás, erdészeti génmegőrzés összefüggésében.

Kedves kutatási tárgya volt a tölgy. A gyakorlati szakemberekkel összefogva olyan tölgy-rendszertani vizsgál-

latokat végzett, olyan herbáriumi anyagot állított össze, melyek alapján nemcsak hazánk, hanem az egész Kárpát-medence valamennyi országában, egész Európában alapvetően hasznosították a tölgyekre vonatkozó nagy életművét, melynek sajnos csak részletei jelentek meg szakkönyvekben, folyóiratokban, jelentésekben.

Ki kell emelni, hogy az ökoszisztéma-kutatásokban, a tölgypusztulás vizsgálatában ma is nélkülözhetetlenek az általa feldolgozott és értékelt ökotaxonómiai megállapítások.

Egy rendkívül sokszínű, kiváló egyéniség hagyott akkor itt bennünket, akinek mindig az „okleveles erdőmérnök” volt a legkedveltebb titulusa; legfeljebb főmérnök úrnak engedte szólítani magát, mert sohasem volt a címek, rangok barátja. Pedig valóságos polihisztor volt: építész, történész, régész, geográfus, biológus kutató, rajzoló, szak- és szépíró, amatőr költő, fáradhatatlan turista, barlangász.

„Az író nem hallgat. Még ha tudja is, hogy művét az emberiségnek csak igen kis része fogja olvasni: Ő megtette kötelességét, Ő beszélt” – mondta *Babits Mihállyal*.

„Írásaim szavakból épített tetet alkotnak, egy régen elporladt ember él bennük. Az elveszett sejtekből, rostokból épült test helyett ezek túlélnek a halált... Ezért írok!” És utánozva a nagy székely tudóst, *Kőrösi Csoma Sándort* – kint tombolhatott az ítéletidő –, Ő vastag ruhákba burkolózva ült a hideg, üvegfalú, műteremszerű dolgozószobájában, valóságos kis múzeumban éveken át, és utolsó percéig írt-írt megszállottan. *Erdei magvak, Erdészeti maggazdálkodási utasítás, Magyarországi tölgyei* című munkái, valamint *Soó Rezső* hatalmas *Synopsisának tölgy fejezete* adják életműve legjavát. Önálló egyéb művei: *Biharfüredi kalauz, Csikszéki tájakon, Arad és a hegyek*, sok-sok nyomtatott erdélyi hegyvidéki térkép, és mindenképp a négy kiadást megért, több mint 170 ezer példányos *Utazások Erdélyben*.

Ezt a könyvet a románok nem szeretik. Ezerszámra kobozták el a határon egyetlen adata miatt: „1209. A román lakosság első megbízható említése Fogarasban.”

És milyen hatalmas kéziratömege vár kiadásra, illetve feldolgozásra: a Bihari hegység (töredéke fia gondozásában megjelent), Görgény, Pölöske, Kárpátalja bemutatása és az életrajzi regény. Milyen élesen hallok most is utolsó kimondott kívánságát: „Remélem, hogy feljegyzéseim nem jutnak szemétre, nem égetik el azokat, nem rothadnak meg valami pincében... Valahogy meg akartam mutatni, hogy ha szerényebb tehetséggel is, de vasszorgalommal mégis lehet valódi alkotómunkát végezni.” Tízezer oldalnál terjedelmesebb hagyatékába volt alkalmam beletekinteni. Akkor fogadott igazán barátjává, amikor páratlan, ősnymotatványt is tartalmazó könyvtárát megmutatta nekem.

Több mint 70 éven át dolgozott hangyaszorgalommal, hiszen alig 4 éves volt, és már cipelte a kiváló erdélyi festőművész, *Pataki Sándor* után a festőládát; ott ült mellette, hallgatta szuggesztív elbeszéléseit a nagybányai festőkről és *Paál Lászlóról*, akinek Ő is hamarosan rajongója lett.

Kós Károllyal 1930 óta tartotta a kapcsolatot (a róla megjelent képes kötetbe a legtöbb műalkotást Mátyás Vilmos bocsátotta a szerkesztő rendelkezésére), személyesen ismerte *Tamási Áront, Nyíró Józsefet, Bánffy Miklóst, Szentimrei Jenőt*. Az Erdélyi Helikon egyetlen diák pártoló tagja volt.

Pataki mellett másik eszményképe a nagy természetbarát *Czárán Gyula* bányamérnök és jogász volt, aki földbirtoka minden jövedelmét a Bihari hegység barlangjainak természeti szépségeinek felkutatására, turista útjainak kiépítésére fordította. Az eszménykép életrajza Mátyás Vilmos hagyatékában található, és a szerző Czáránról nevezte el az Erdélyi Kárpát Egyesület Aradi Csoportját, melynek Ő volt a főtitkára.

A július 8-i temetés előtti nap fel-emelő és sokszor megrázó élményét jelentette Vilmos barátunk által az utolsó hónapokban megírt *Családi Krónika*, melyet nagy megtiszteltetéssel felesége betekintésre átadott. Ebben a regénybe illő család minden tagjáról megemlékezik, de talán az édesanyjáról írt sorokat fogalmazta meg legszebben. „Minden elpusztult, részben Aradon, részben Görgényben. Édesanyám sírját, ahányszor hazamegyek, felkeresem. Nincsen sírköve, és az 50 éves, bádoggal fedett keresztnek már a felirata is elmosódott. A gyermekek hálálansága ez? Lehet így is felfogni, de a valóságban én a nagy síremlékeknek nem hiszek... Az édesanya emlékét a szívekben kell megőrizni. A szív emlékezete minden márványnál időállóbb; nincs hiú külsőségekre alapozva, hanem a legbelsőbb érzésekből fakad.”

„Ha az ember bizonyos kort elért, s egész hosszú életére visszaemlékezik, egy az, ami mindenképp fölötte meglepi, s ez a leghosszabb életnek is a rövidsége.” (*Jósika Miklóstól*) – tartotta Mátyás Vilmos, és az utolsó percig sajnálta, hogy oly sok tervének végrehajtására nem maradt ideje.

Mátyás Vilmos munkáját folytatni, befejezni nem könnyű, de ez elsősorban a nagy tehetségű egyetlen fiúnak, Mátyás Csaba professzornak a halaszthatatlan kötelessége. De be nem fejezett dolgait minden élő székely erdésznek tovább kell vinnie; szellemi hagyatékát hasznosítani kell.

Mátyás Vilmos emlékét nemcsak mi, erdészek őrizzük örökké, hanem minden természetet szerető, népünk hagyományait és kultúráját tisztelő magyar, aki Őt a jelenlegi határainkon túl is személyesen vagy munkáin keresztül ismerte.

Körülbelül ennyit mondhattam el a családi sírhelyen, ott, az evangélikus temető főútja mentén, a gloriétten túl, és elcsuklott a hangom, mert ahogy csak azon az egyetlen ösvényen végigmegyünk, Nagybacon, Sepsiszentgyörgy, Marosvásárhely, Arad, Alsóújára, Kolozsvár szülőtteinek sírköve hajlik felénk, s egyiken a felirat is: „Maroknyi székely porlik, mint a szikla...”

Annak idején Mátyás Vilmosról nem jelent meg ún. szokásos nekrológ. Álljon ezért itt kedves szaklapunkban ez a tisztelgő megemlékezés.

Bemutatjuk a Soproni Egyetem Múzeumát*

V. rész

A lépcsőházhoz csatlakozva egy kis helyiségbe lép a látogató, amelyben a maggazdálkodás kerül bemutatásra. A tárló hátlapján az erdőművelés tárgykörén belül a maggazdálkodás helyét ismertetjük. A szöveges tájékoztatást nagyméretű fénykép, mely a maggyűjtés munkáját ábrázolja, kíséri. Az asztalon magpergető ház modellje (Vadas Jenő erdőműveléstan könyvének rajza alapján), mely keresztmetszetes formában mutatja be a fenyőtoboz pergetésének lényegét. Látható még 6 db Selmecbányáról származó maggyűjteményi üveg, eredeti magvakkal, hallgatói kis maggyűjtemény, csíráztató, valamint a 4 legfontosabb fenyőfajunk toboza egy kézírásos erdőművelés jegyzettel.

A falakon mászóvasak, biztonsági öv, régi, fafajokat bemutató demonstrációs táblák, fényképek kerültek elhelyezésre.

Az erdőművelés és erdővédelem tárgykörét bemutató kiállítási helyiségbe belépve az ajtó felett gyalufogas fűrész, fejszék, a csatlakozó falon ültetőeszközök és az erdőfelújítást bemutató festett táblák láthatók. A helyiség jobb oldalát teljes egészében századfordulós szerszámkészlet foglalja el: gyepvágó-gyephasító-talaj-előkészítő-sorhúzó-vető-ápoló-kiemelő eszközök, valamint az erdőnevelés legfontosabb számai: ollók, kézfűrész, bárd.

A tároló hátlapján az írásos ismertető mellett fényképek és apróbb szerszámok láthatók.

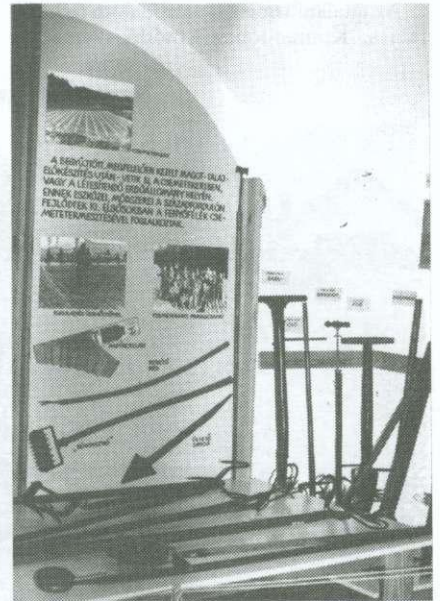
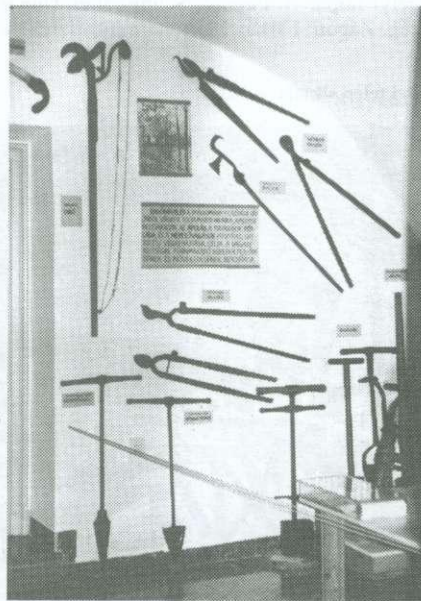
A szoba bal oldalát az erdővédelem bemutatására rendeztük be, melynek keretében 2 db 1870-ből származó rovargyűjteményt – egyik a lombrágó, a másik a gyökérpusztító, illetve a beteg fát károsító rovarokat mutatja be – egy kis asztalkán 1860-ból való kézi festésű ábrákat tartalmazó erdővédelem szakkönyvet helyeztünk el.

A falon ugyancsak a századforduló idején készült védekezési eszközök: enykenők, vegyszerfelhordók, petecsomó gyűjtők, valamint fényképek, a sarokban szénkénevező és pajorirtó kefe egésztől ki az anyagot.

A bemutatott anyag részben a múzeum tulajdona, részben kölcsönként van nálunk, de sokan ajándékozással gyarapították értékeinket.

Ajándékozóink, kiknek segítségével teljessé vált a bemutató anyaga: *Bogdán János* (Sopron), *dr. Györfi Jánosné* (Sopron), *dr. Szász Tibor* (Budapest), az *EFE Erdőhasználat, Erdőművelés és Erdővédelem tanszékei*, a *TÁEG Sopron környéki és Röjtöki Erdészetei*. Köszönet érte.

Kép és szöveg: Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó

* 1996. szeptember 1-től az Erdészeti és Faipari Egyetem neve Soproni Egyetem.

SYLVESTER LAJOS

A kisvasút (I.)

A háromszéki erdei iparvasúthálózat létrejöttével alaposabban Magyarország ezeréves fennállásának tiszteletére 1898-ban Sepsiszentgyörgyön kiadott (Jókai nyomda), *Potsa Lajos és társai szerkesztésében* megjelent *Háromszék vármegye* foglalkozik. Részben erre alapozza az *Adatok a háromszéki erdei szállítás történetéhez* című összegező munkáját dr. Kovács János, amely 1988-ban, a Kommandót megelőző *gyulafalvi faipari telep* létesítésének százéves évfordulóján jelent meg a Közlekedési Múzeum VIII. Évkönyve oldalain. (Nem tartozik témánkhoz, de rendkívül jelentős a zabolai gróf Mikes család birtokain 1888 előtt megindult iparszervező munka bemutatása, a Mikesek családi levéltárából a Mezőgazdasági Múzeum Adattárába került kiadatlan, 49 felvételből álló fényképgyűjtemény alapján. A tanulmány szerzője a komandói-gyulafalvi fényképanyagot Potsa és társai milleniumi emlékkönyvéből veszik át.) A kérdéskörre vonatkozó harmadik alapmunka az Erdészettörténeti Közlemények (XI) 1993-as évfolyamában jelent meg. *Székelgyűldi erdészeti- és faipartörténeti jegyzetek* címet viseli, szerzője Kádár Zsombor mérnök-tanár. A sokkönyves kutató, kiváló erdészeti szakember kutatásai közben előkerült erdészettörténeti „aprófát”, „forgácsokat” foglalta a könyv nagyságú kiadványba és rendkívül szuggesztív tudományos észrevételeivel és hosszú tapasztalataiból kiszűrt véleményével töltötte meg. Haszonnal forgatható egy kimondottan a témánkhoz kötődő kéziratos államvizsga-dolgozat: *Sylvester Teodóra: A komandói fakitermelés és feldolgozás szakszókincse.* (Kolozsvári Bolyai Egyetem, 1966.)

Az általam ismert szakirodalom felhasználása, Komandóhoz kötődő személyes

kapcsolataim felelevenítése kimondottan kisvasútmentő szándékú, s a tárgyilagos megfigyelést, mint a forrásmunkákét is, át-színezik az érzelmi.

A millicentenárius évében vagyunk, a múltját csorbítaná, önbecsülését sorvasztaná az a nép, ha az éppen száz esztendővel ezelőtt létrehozott, ma már európai érték-ként is meghatározható kincseit a történelmi szelődöntések kénye-kedvére bízná. A Tündérvölgy fölötti hatalmas hegyet, amelyről a szél most lerúgta a fenyvesek tollazatát, Kopacnak hívják. Román nyelven is „Copot” (ejtsd: Kopoc) a neve. Ez arra utal, hogy száz évvel ezelőtt is kopár hegy volt.

Higgyük, hogy száz év múltán is kedves anakronizmussal Kopacnak nevezik, s a fenyvesek haragoszöld köpenye borítja majd. Ezért is ültetünk a millicentenárius évében fát. Székelyföldön, a múlt évi szelőtörés után nem tizenegyet, nem is száztízet és nem ezerszázat, hanem százazretket, milliókat kell elültetnünk.

*

„Vármegyénkben az erdőknek nagyobb arányokban való értékesítését Zathureczky Gyula báróthy nagybirtokos kezdte meg” – olvashatjuk a milleniumi emlékkönyv *Közgazdaság* című fejezetében. „A Papolcz község erdőterületein 8000 holdnyi, első minőségű műfa feldolgozására alkalmas erdőrészt eladott Horn Dávid budapesti fakeskedőnek holdanként 10-12 frtnyi árban. Azóta az ilyen minőségű erdők holdjéért 50-60, sőt 80 forintot is fizetnek. (...) Csakhogy ezen három idegen vállalat (Erdélyi faipar rt. Papolcz; Schmiel és Ungar cég, Zágón; Farkas Márton gőzfűrésztelepe

Bükszádon. S.L.) olcsó áron gyors egymásutánban összevásárolta a megye keleti részén az erdők nagy részét, s a később keletkezett helyi vállalkozók által alapított vállalatoknak már drágábban kellett megfizetniük.”

Az idegen vállalkozók tulajdonát képező vállalatokból vármegyénk törzslakosságának előnye alig van.

Az összes alkalmazottak idegenek, akik még a magyar nyelvet sem beszélik s emiatt munkás népkünknek nincsen bizalmuk irántuk. E miatt kénytelenek tót munkásokat betelepíteni, amint ezt a gyulafalvi (azóta elpusztult telep, S.L.) „Erdélyi faipar-részvénytársaság” is teszi.

Az eladott erdők értékéből csak a potom vételárat élvezik a tulajdonosok, a haszon pedig a vállalkozóké.

Az erdőknek ilymódon való értékesítésére nem egyéb, mint a vagoyn élvezetének másoknak való átengedése.

Hasonló vállalatok egy pár évtized alatt kihasználják a vármegye erdőségeit. Milliokat vesznek ki azokból, amelyekből csak századok múlva lesz újból értékkel bíró erdő. A milliokat az idegenek elviszik s a kopár területek itt maradnak. A levágot területek erdőnevelés céljából a legeltetési tilalom alá kerülnek s így azok huzamosabb ideig még legeltetésre sem hasznosíthatók. Tehát ezen nagy területeket a lakosság eltartására mint nem létezőket tekint-hetjük.

Az elősorolt vállalatok közt a legnagyobb az Erdélyi faipar részvénytársaság.

Kezdetben a vállalat nagy költséggel alig járható helyeken szekér utat építtetett, amelyen a feldolgozott faanyagot tengelyen szállította a brassói vasút állomásra. Később a brassó-kézdivásárhelyi vasútvonal kiépítésével a tengelyen való szállítást fölhagyta és iparvasutat építtetett.

Ennél a mozzanatnál az ipartelepítési ellenszenv átcsap a csodálatba:

Ezen iparvasut iszonyu mélységek fölött, majdnem függélyes meredélyek oldalán merész kanyarodásokkal vonul át az őserdők rengetegein, amelyeknek ünnepélyes csöndjében bevitte a létért való küzdelem profán larmáját s lehetővé tette sok ezer hold erdő kihasználását.

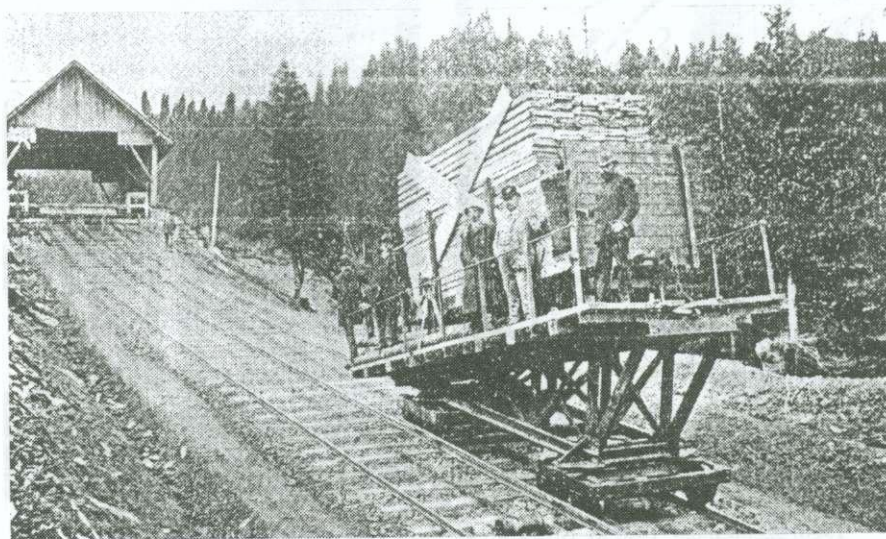
A továbbiakban megtudjuk, hogy az „Erdélyi faipar részvénytársaság” és a Schmiel és Ungar telepe együtt évente mintegy:

4450 vasuti kocsi fenyő szelvényárut
100 " zsindelet (!)
100 " hosszfat
1000 " bükk

vasúti talpfát termelnek ki és szállítanak el egy 45 km hosszú ipar- és 25 km lóvasúton a kovásznai vasútállomásra.

„Ezen telepek feldolgozott félgyártmányokat képező áru Ausztria, Bulgária,

A commando-gyulafalvi telep siklója

Egyiptom, Kis-Ázsia, Németország és Törökországba vitetnek ki."

Elkerülhetetlen a közlekedési összeállítás: száz év múltán, a milécentenáriumi évében is probléma az „idegen munkaszer” betelepítése. A '89-es romániai fordulat után csappant a fakitermelés volumene. Ennek következményeként az évtizedek alatt az ország más régióiból a székelyföldi erdei tisztásokra betelepített munkások elvándoroltak. A barakszerű gerendaházak, szálláshelyek vagy tönkrementek, vagy anyagukat ellopokdták. megcsappant a szenvedélyes (mérgezőes, patakmeder-eltereléses) orvhalászat is, amely, együttesen a nem őrzött hegyi patakok majdnem mindenikéből kipusztította a halállományt. A szálláshelyek körüli környezetszennyezés elképesztő méreteket öltött. A múlt évi szélterés újabb feszültségek forrása: mintegy háromezernyi idegen munkás telepedik be újra a hegyek közé. A fakitermelés után a csemeteültetés és gondozás teremt munkalehetőséget.

Háromnegyed század tapasztalatai alapján megfogalmazódik a gyanakvó kérdés: újabb etnikai fellazítás alkalma és eszköze lesz-e a múlt évi erdőkatasztrófa Székelyföldön? Csíkban már az a minisztériumi ötlet is elhangzott, hogy a katonasággal kellene felszámoltatni az erdőkárokat. Az amugy is túlmilitarizált székelyföldiekben ágaskodott az ellenállás: inkább a helyi lakosságnak tegyék lehetővé, hogy családonként tíz-tíz köbméter fát a szélteréses erdőkből kitermelhessen, ennek ellenértékét kifizesse és részt vállaljon a hőtöréses fakitermelésben.

A természeti katasztrófa is átpolitizálódik. De másképp, mint a múlt század végén. Akkor a Horn Dávid fakereskedő alapította komandói fűrészgyárnál kialakult telepen többféle nácio sereglett össze. Magas képzettségű szakmunkások, mérnökök, olaszok, zsidók, németek, szászok. Az erdei, a faipari munkások Magyarország és Erdély különböző régióiból toborzódtak. A Keleti-Kárpátok egyetlen magashegyi faipari telepén megkapaszkodó nagyközösség lakosai ma nagy-nagy többségükben magyarnak vallják magukat. De mennyire! Természetesen a többség eredetileg is magyar volt. Másoknak csak nevük utal család eredetükre. Leicher, Mikóvnyi, Serbán, Kotics... Egyedülállóan, szinte páratlanul sokszínű viszont a tájegység nyelvezete. Beszédükben a sokféle magyar tájnyelvi elem keveredik, s egymás mellett élnek az olasz, német, szász, román eredetű szavak.

S.T. említett nyelvészeti szakdolgozatában a román eredetű kölcsönszavak legtöbbje az erdőkitermeléssel kapcsolatos: *bajnál* = locsol; *balánca* = kisebb átmérőjű gömbfa; *blána* = gömbfa; *korhenál* = hegyoldalon leereget; *rezonánfsa* = hangszerfa; *sztiva* = fahalom; *trolí* = csörlő, *tura* = váltás.

Olasz kölcsönszavak: *karga* = mehet; *zsirál* = forgat.

A legmarkánsabb a német hatás: *aususz* = selejtes áru; *brák* = reves fa; *cirkli* = mérőléc; *cirkula* = körfűrész; *placc* =

anyaglerakó hely; *plattó* = lapos iparvasúti kocsi... nem sorolhatjuk fel mindet.

Tulajdonképpen témánk felé közelítve a kölcsönszavakat szövegkörnyezetükben mutatjuk be: „A kész fenyő vagy bükkanyagot **drukkokra** vagy **plattóra** rakják és Kovásznára szállítják. A szállítás a gyártól a siklótetőig a kisvasúton történik. Azt a szerelvényt, amelyik Komandó és a siklótető között közlekedik **siklóaljnak** hívják. A mozdonyhoz többféle kocsifajta kapcsolnak: **drukkot**, amelyen rönköket; **plattót**, amelyen deszkát; **dubát**, amelyen szemet és élelmet; **bárkát**, amelyben tűzifát és fűrészropát szállítanak. A siklótetőre érve a mozdony elhagyja a megrakott kocsikat. A koci el **húzatólovat** fognak. A húzatóló ráhúzza a kocsit a siklóra. Az építmény, amely a hegy csúcsától a hegy lábáig közlekedik, két részből áll: alvázból és fedélzetből. Az alváz vasból készült és négy keréken mozog. Az alsó két kerék nem illeszkedik közvetlen a vázhoz, csak vasrudak segítségével, s ez biztosítja, hogy a fedélzet mindig vízszintesen álljon. A fedélzet vas-tag deszkából készült, a szélén vaskorlát van, közepén pedig sín pár. Az egész építményt drótkötél tartja, s ezért a két vasúti sín között **rólnik** vannak, amelyeken a kötélt gördül. Ha ugyanis a kötélt a földön csúsznának, gyorsan elkopnának. A sikló az egyensúly alapján működik. Motorra és üzemenyagra nincs szükség, mert a felvonáshoz szükséges energiát a megrakott kocsi adja, a terheltséget kihúzza a völgyből az üreset. A sikló sebességét fékrendszerrel szabályozzák. Teherbírása 54 000 kg. A sikló jelentősége igen nagy, mert ez köti össze Komandót a környékkel.”

Potsa és társai milléniumi emlékkönyvének *Erdőgazdaság* fejezetének a *Faiparvállalatok* című alfejezete nem a napi és nem a kimondottan helyi érdekeket tartja szem előtt, amikor a faipar és az iparvasutak összefüggéseit taglalja. A szerzőből nem a lokálpatrióta beszél, hanem az európai polgár.

„A használati értékkel bíró fenyves általában kevés kivétellel a vármegye keleti és

északkeleti határrészén terülnek el, helyrajzi fekvésüknél fogva Románia felé hajlanak, a vármegye lakott és művelés alatt álló részétől nagy távolságban fekszenek s attól mintegy 1040-1400 méter tengerszín feletti magas hegygerincz által vannak elválasztva.

Ezen nagyobbára magántulajdon képező erdőben a nagy távolság és nehéz szállítási viszonyok következtében rég időtől fogva csak igen korlátozott fahasználat gyakoroltatván, azokban nagy mennyiségű ipari célokra alkalmas hasznofakészlet halmoyódott fel, amely azonban az erdő kedvezőtlen fekvésénél fogva csakis nagyarányú szállítási berendezések árán volt forgalomba hozható.

A kereslet és kínálat közötti kedvezőtlen arány, valamint a fent elsorolt természeti nehézségek következtében a faárak az élelhetőség legrosszabbak voltak, miből folyólag kevés kilitást volt ezen erdők fakészletének tömeges értékesíthetőségére.

A nyolcvanas évek végével a Horn és Morpurgo cég tette meg az első kísérletet egy nagyobb arányú faiparvállalat létesítésére. Ezen cég Zathurczky Gyula és társaitól olcsó áron megvásárolta a tulajdonukat képező, Papolcz község határában fekvő 14582 kataszteri hold kiterjedésű erdőségek fáját. Az erdők belsejében, a Baszka-völgy egy alkalmas helyén 1888. évben létesítette Gyulafalva fűrésztelepet, ott felépítette ugyanazon év október havában, üzembe helyezte az első, jelenleg is üzemben tartott 6 keretes József-gőzfűrész és ezen kezdeményezéssel megvetette alapját a vármegyében később nagy lendületet vett és jelenleg is virágzó faiparvállalatnak.

(...) Nevezett cég belátván, hogy a fennforgó szállítási nehézségek csak gőzerejű iparvasút építése által lesznek legyőzhetőek: a szükségesnek ismert iparvasút kiépítését, valamint a vállalatnak nagyobb alapra fektetését vette célba. Az üzem fokozása végett újabb erdővásárlásokat eszközölt és 1889. évben egy újabb fűrésztelepet létesített.” (Ez lesz majd Komandó. S.L.)

(Folytatjuk)

A gyulafalvi iparvasút

DR. CZERNY KÁROLY

A tardosi vadkan

A jó sorsom vezérelt Tardosra, ebbe a csodálatos fekvésű Gerecse-völgyi kis faluba, és a jó szerencsémnek köszönhetően azt is, hogy megismerkedhettem Szűcs Lászlóval, a süttői erdész legendás hírvő fővadászával.

Vadászok körében szokás először megjárni a vendéget, de nekem már az első találkozáskor bejelentette kísérem, hogy aznap mit fog velem lövetni. Ez szabad területen nagy merészségnek tűnt, de láss csodát, mert estére már egy gímborjú és egy szép kan feködt a terítéken, nem is beszélve arról a rengeteg vadról, amit elugrani láttunk.

Alig egy hónap múlva újra csengett a telefon, hogy szívesen látnának vadászatra, egy még nagyobb vadkanra.

A vadászatban sok mindent ki lehet számítani: a bőgést, a barcogást, az őzhívást vagy a disznót is a szórón, de egy vadkant valahol, ekkor meg akkor, ez bizony már csemegének számított.

A megbeszéltnél pontosan érkeztem, és a fővadász már várt a vadászaháznál. A nagy kan csak öt óra tízkor jelenik meg a nádasnál – mondta tréfálkozva –, ezért addig is elmelegyünk gímborjúra vadászni, mert hogy kilövési terv is van a világon.

Tél vége volt, és jól lehetett látni, hogy melyik borjú bírta a telet és me-

lyik nem, és sikerült is kettőt elejtenem a gyengébbek közül.

Amikor már megadtuk a végtiszteséget a két borjúnak, és ki is zsigereltük azokat, Laci bácsi elérkezettnek látta az időt, hogy elinduljunk a Gorbahegy alján lévő nádasunk felé.

Háromnegyed ötkor érkeztünk oda, a kocsit jó széllel és jó takarással kissé feljebb hagytuk, majd óvatosan cserkelgetve lejjebb ereszkedtünk a nádas menti kaszáló felé.

Öt óra nyolc volt, mire elértük a megfelelő lőtávolságot, és öt óra tíz, amikor kiperdült a nádasból az öreg kan.

A disznó először az oldalát mutatta, de mire felemeltem a puskát, már szembefordult velünk. Valami gyanús volt neki, de a nagy távolság miatt nem láthatott jól bennünket, a levegőben is lehetett valami, de a szélirány most nekünk kedvezett.

A nyílt réten álltunk, támaszték sehol, csak előttünk szemben egy gyanakvó vadkan. Óvatosan Laci bácsi vállára támasztottam a puskát, a távcsőben feltűnt a nádas széle és az én disznóm, és ekkor odalöttem. Úgy rogyott tűzbe ez a morc vad, mintha a villám vágta volna meg, és csak egy felrebbenő fácánkakas vitte hírvül az erdőnek, hogy már nincs többé a nádas öreg remetéje.

Büszke és boldog voltam, de a kísérem még nem ünnepelt. Így csak a gerinctüskelövésnél esik össze a vad – mondta, és kibiztosította puskáját, így óvakodtunk előre a disznó irányába.

Amikor odaértünk, a fővadász a puska csövével egy picit meghúzta a kan szemét, de az már fátyolos volt, és bár egyet még csapott a farkával – nem kis riadalmat okozva –, ezzel már ki is lehelte a lelkét.

Sokáig kerestük a belövés helyét, mert kimeneti nyílást csak nem találunk, de végül is a homloka közepén egy kis vércsík jelezte, hogy hová is ment a lövedék.

Megsimogattam az én disznóm békésen pihenő fejét, letisztogattuk a fehérén villogó agyarakat, az utolsó falat nádgyökér lett, a töret pedig egy szél-sodorta fűzlevél.

Azóta már sok nagyvadat lőttem, és persze sokat hibáztam is, de százhusz méterről vaddisznó homlokára nem mertem célozni soha többé.

Mintha...

A 130 éves Országos Erdészeti Egyesület mintha

- a rendszerváltáskor harcosabb, hangosabb lett volna,
- a sokszínűség befogadása helyett valami állami zöldkalapos romantikát dédelgetne,
- lépéshátrányban lenne,
- kissé elszürkült volna,
- valami „elveszett éden” után nosztalgizna,
- nem állította volna át a váltókat a XXI. évszázad irányába.

Remélem, az előbbieket csak múltó tünetek számomra...

Dr. Csötönyi József
(Erdészeti és Faipari Híradó
1996. december)

Mintha...

– az egyes bajuszok mögött lévő sommás megállapítások általánosságok lennének,

- baj lenne a kalap színével??
- mihez képest vagyunk lépéshátrányban? (A szakadék szélén állva kifejezetten előnyös a lépéshátrány.)
- ha sem a zöld, sem a szürke nem jó, hát milyen színt válasszunk?
- jó lenne valamilyen konkrétumot... valami kézzel fogható tudni az „elveszett éden”-ről,
- a váltókat átállítottuk a XXI. század irányába, csak a sínek nem arra vezetnek.

(A Szerk.)

